

Satu Lehtola

PERHELUOTSIEN KOKEMUKSIA EROAUTTAMISTYÖSTÄ PERHESATAMISSA

Mannerheimin Lastensuojeluliiton
Kaakkois-Suomen piiri

Opinnäytetyö

Sosionomi (AMK)

**Kaakkois-Suomen
ammattikorkeakoulu**

Tutkintonimike	Sosionomi (AMK)
Tekijä/Tekijät	Satu Lehtola
Työn nimi	Perheluotsien kokemuksia eroauttamistyöstä perhesatamissa
Toimeksiantaja	Mannerheimin Lastensuojeluliiton Kaakkois-Suomen piiri ry
Vuosi	Helmikuu 2021
Sivut	32 sivua, liitteitä 2 sivua
Työn ohjaaja(t)	Eija Vikman

TIIVISTELMÄ

Opinnäytetyössä tehdyssä tutkimuksessa haluttiin selvittää vapaaehtoisina työskentelevien perheluotsien kokemuksia eroauttamistyöstä perhesatamatoiminnassa. Perhesatamatoiminnassa tarjotaan vanhempien eron jälkeen lapselle ja vanhemmalle paikka, jossa he voivat tavata toisiaan. Palvelu on vapaaehtoista, ei lakisääteistä.

Työssä käytettiin laadullista tutkimusotetta ja tutkimusmenetelmänä teema-haastatteluja. Tutkimuksessa haastateltiin neljää vapaaehtoistyöntekijää. Analyysimenetelmänä käytettiin aineistolähtöistä sisällönanalyysia, jonka avulla haastatteluaineistosta nostettiin esiin vapaaehtoistyön merkityksiä sekä vapaaehtoisten saaman koulutuksen ja tuen merkitystä.

Opinnäytetyön teoriaosuudessa käsiteltiin eroa lapsiperheessä ja eron vaikutuksia lapseen. Teoriaosuudessa käsiteltiin myös vapaaehtoistyötä sekä vapaaehtoistyöntekijöiden motivaatiota ja sitoutumista työhön.

Tutkimuksen pohjana oli kaksi tutkimuskysymystä, joiden perusteella tutkimustulokset jakautuivat kahteen osaan. Tulosten ensimmäisessä osassa käsiteltiin niitä henkilökohtaisia merkityksiä, joita eroauttamistyö perhesatamatyössä vapaaehtoistyöntekijöille tuotti sekä heidän rooliaan perhesatamatyössä. Tutkimustulosten toisessa osassa selvitettiin MLL:n antamaa koulutusta ja tukea eroauttamistyöhön.

Tutkimustuloksissa tuli ilmi, että jokainen vapaaehtoinen koki eroauttamistyön merkitykselliseksi vapaaehtoistyöksi. Jokaisen heidän motiivinaan työhön on auttamisenhalu. Vapaaehtoiset kokivat eroauttamistyöhön saamaansa koulutuksen ja tuen riittävänä. Tutkimuksen tuloksia tilaaja voi hyödyntää palvelun kehittämisessä.

Asiasanat: vapaaehtoistyö, perhe, ero, erossa tukeminen

Degree	<u>Bachelor of Social Services</u>
Author (authors)	Satu Lehtola
Thesis title	Experiences of family pilots from separation work in family ports
Commissioned by	Mannerheim League for Child Welfare, Southeast Finland District Association
Time	February 2021
Pages	32 pages, 2 pages of appendices
Supervisor	Eija Vikman

ABSTRACT

The aim of the research in the thesis was to find out the experiences of family pilots working as volunteers from separation work in family port operations. In family port operations, after the separation of the parents, the child and the parent are offered a place where they can meet each other. The service is voluntary, not statutory.

The work used a qualitative research approach and thematic interviews as the research method. The study interviewed four volunteers. The method of analysis used was material-based content analysis, which highlighted the importance of volunteering and the importance of the training and support received by volunteers from the interview material.

The theoretical part of the thesis dealt with the difference in a family with children and the effects of the difference on the child. The theoretical part also dealt with volunteering and the motivation and commitment of volunteers to work.

Two research questions on the basis of which the research results were divided into two parts were the basis of the study. The first part of the results dealt with the personal meanings that separation work in family port work produced for volunteers and their role in family port work. The second part of the research results examined the training provided by MLL and support for the separation work.

The results of the study showed that each volunteer perceived the separation work as meaningful volunteering. Each of them is motivated to work by a desire to help. The volunteers felt that the training and support they received for the resignation work was sufficient. The results of the study can be utilized by the subscriber in the development of the service.

Keywords: volunteering, family, separation, separation support

SISÄLLYS

JOHDANTO	5
1 VAPAAEHTOISTYÖ	6
1.1 Vapaaehtoisen motivaatio ja sitoutuminen	7
1.2 Vapaaehtoistyön merkitys sosiaali- ja terveysjärjestöissä	9
2 EROILANNE PERHEESSÄ	9
3 ERON VAIKUTUKSIA LAPSEEN	10
3.1 Erosta aiheutuneita fyysisiä ja psyykkisiä oireita lapsella	11
3.2 Lasta suojaavia tekijöitä vanhempien erossa	12
4 LAPSEN JA VANHEMMAN TAPAAMINEN ERON JÄLKEEN	13
5 PERHESATAMATOIMINTA EROPERHEEN TUKENA	14
5.1 Mannerheimin Lastensuojeluliitto	14
5.2 Perhesatamatoiminta	15
6 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	18
6.1 Tutkimusmenetelmä	18
6.2 Tutkimusaineisto ja aineiston keruu	19
6.3 Tutkimusaineiston analysointi ja toteutus	21
7 EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS	21
8 TUTKIMUKSEN TULOKSET	22
8.1 Kokemuksia eroauttamistyöstä perhesatamissa	22
8.2 Koulutus ja tuki eroauttamistyössä	24
9 JOHTOPÄÄTÖKSET	26
LÄHTEET	30
LIITTEET	

Liite 1. Teemahaastattelun runko

JOHDANTO

Parisuhteen päätymisessä ei yleensä ole kyse ainoastaan aikuisten erosta, sillä erot koskettavat vuosittain kymmeniätuhansia lapsia. Tilastokeskuksen mukaan vuonna 2018 Suomessa avioeroon päättyi 13 145 avioliittoa. Muutaman vuoden ajan erojen määrä on pienentynyt, mutta vuosittaiset määrän muutokset ovat niin pieniä, että avioeronneiden määrä suhteessa naimisissa oleviin, on pysynyt samalla tasolla yli 20 vuotta. (Tilastokeskus 2019).

Ero on prosessi, jota voidaan ajatella kaiken loppuna tai uuden entistä paremman elämän alkuna. Eron jälkeen vanhemmat usein kokevat syyllisyyttä ja riittämättömyyttä. Vanhemmat haluavat uskoa lasten selviytyvän eron aiheuttamasta kriisistä nopeasti ja luonnostaan. Eron jälkeinen aika on vaikeaa kaikille osapuolille. Lapsilta voi viedä vuosiakin sopeutua uuteen tilanteeseen. Jari Sinkkosen mukaan viidesosalla eron kokeneista lapsista ongelmat ovat pitkäkestoisia ja saattavat ilmetä eritavoin vielä aikuisiässäkin. (Sinkkonen 2017, 21.) Perheen hajoaminen koskettaa kaikkia perheenjäseniä sekä horjuttaa tuttua arkea. Eron myötä arki ja rutiinit muuttuvat. Uusi muuttunut elämäntilanne tuo mukanaan paljon voimakkaita tunteita sekä saattaa tuntua pelottavalta. (Juusola 2008, 10-11.)

Lapsen hyvinvoinnin ja kriisistä selviytymisen kannalta on ratkaisevaa se, miten vanhemmat pystyvät käsittelemään omia tunteitaan sekä tukemaan lasta muutoksissa. Lapselle tulee vakuuttaa, ettei vanhempien ero ole ollut hänen syytään. Lapsi tarvitsee omalta osaltaan tukea tunteiden ja kysymysten keskellä. Erotilanteessa vanhemmat voivat väsyä, jolloin voimavarat lapsen tukemiseen eivät ole parhaat mahdolliset. Tällaisessa tilanteessa erilaiset eroryhmät voivat olla mahdollisuus päästä jakamaan turvallisesti ja puolueettomasti tunteitaan sekä kokemuksiaan samassa tilanteessa olevien tavallisten lasten ja aikuisten kanssa. (Juusola 2008, 10-11.)

Mannerheimin Lastensuojeluliiton (MLL) Kaakkois-Suomen piiri tarjoaa maksutonta perhesatamatoimintaa eronneille lapsiperheille. Palvelua tarjotaan perheille, jossa erillään asuvalta vanhemmalta puuttuu paikka tavata lasta ja viettää aikaa hänen kanssaan. Palvelun on tarkoitus tukea lapselle tärkeiden ihmissuhteiden jatkuminen vanhempien eron jälkeen sekä tarjota puolueeton paikka tapaamisille. Toiminnan mahdollistavat koulutetut vapaaehtoiset ihmiset eli perheluotsit. (Kouvolan perhesatamat esite s.a.).

Tämän opinnäytetyön teoriaosuudessa käsitellään vapaaehtoistyötä ja vapaaehtoisen työntekijän motivaatiota sekä sitoutumista vapaaehtoistyöhön. Teoriaosuudessa käsitellään vanhempien eroa painottaen lapsen näkökulmaa erossa sekä eron vaikutuksia lapseen ja lasta suojaavia tekijöitä eron hetkellä sekä sen jälkeen. Opinnäytetyö käsittelee eroa ja sen tuomia asioita lapsen näkökulmasta, koska MLL:n Kaakkois-Suomen piirin tarjoamassa perhesatamatoiminnassa eroperheen lapset kohtaavat erillään asuvaa vanhempansa tai muita heille tärkeitä aikuisia. Opinnäytetyössä toteutetaan tutkimus vapaaehtoistyöntekijöiden, eli perheluotsien kokemuksista eroauttamistyössä perhesatamissa. Tutkimusmenetelmänä tässä opinnäytetyössä käytetään teemahaastatteluja. Haastattelut tehdään perheluotseille, jotka toimivat vapaaehtoistyöntekijöinä Perhesatamissa. Opinnäytetyö on toteutettu kvalitatiivista eli laadullista tutkimusotetta käyttämällä.

1 VAPAAEHTOISTYÖ

Oikeusministeriön mukaan vapaaehtoistyölle on annettu erilaisia määritelmiä. Euroopan parlamentin mietinnössä vuodelta 2008 vapaaehtoistyö on määritelty seuraavien kriteerien perusteella

- Vapaaehtoistyö on palkatonta, ilman taloudellista palkkiota.
- Sitä tehdään omasta tahdosta.
- Se hyödyttää kolmatta osapuolta oman perhe- ja ystäväpiirin ulkopuolella.
- Työ on kaikille avointa.

Suomessa vapaaehtoistoiminta on laajaa ja tutkijoiden arvioiden mukaan vapaaehtoistoiminnan yhteiskunnallisen merkityksen arvioidaan tulevaisuudessa kasvavan (Valtionvarainministeriö 2015).

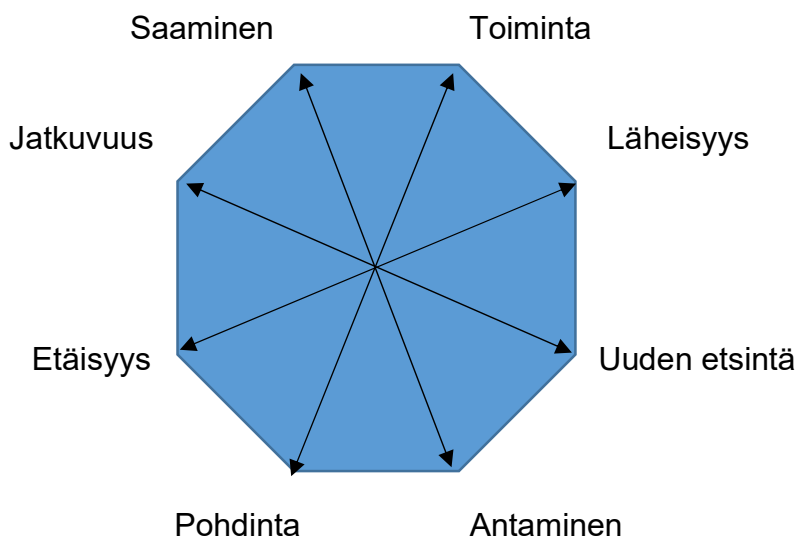
Vapaaehtoistoiminnan periaatteita ovat mm palkattomuus, luottamuksellisuus, suvaitsevaisuus, puolueettomuus sekä oikeus tukeen ja ohjaukseen. Vapaaehtoisuus on toimimista jonkun tärkeän asian puolesta, halua tehdä hyvää. Vapaaehtoistoiminta on palkatonta ja se perustuu ihmisen vapaaseen tahtoon, jossa jokainen ihminen voi itse valita minkä asian eteen vapaaehtoistyötä tekee. Vapaaehtoistyötä voi tehdä riippumatta iästä ja sukupuolesta omien kykyjensä ja voimavarojensa mukaan. Palveluihin vapaaehtoiset tuovat oman näköisensä lisän, korvaamatta kuitenkaan ammattityötä. Vapaaehtoistoimintaa pidetään

yhteiskunnallisesti arvokkaana, joka synnyttää vahvaa yhteiskunnallista sosiaalista pääomaa ja luottamusta. Vapaaehtoistoiminta on kaksisuuntainen prosessi hyödyttäen samalla työn kohdetta sekä tekijäänsä. (Kansalaisareena s.a.)

1.1 Vapaaehtoisen motivaatio ja sitoutuminen

Vapaaehtoisen henkilökohtainen motivaatio on vapaaehtoistyön toteutumisen ja jatkuvuuden ydin. Vapaaehtoisuus, vapaamuotoisuus, riippumattomuus ja joustavuus ovat vapaaehtoistoiminnan ydinasioita ja vahvuuksia, mutta samalla riskejä toiminnan jatkuvuudelle. Se, mitä motivaatio ja motiivit ovat, on vaikea ja vaativa tutkimusalue. Suomessa vapaaehtoistyöntekijöiden motivaatiota on tutkinut mm Anne Birgitta Yeung. Hänen mielestään vapaaehtoisuuden motivaatio koetaan sekä käytännön toiminnassa että teoreettisessa pohdinnassa monitahoisena mysteerinä, josta on haastavaa muodostaa jonkinlainen yhteinen malli. (Yeung 2005a, 83-84.)

Yeung käyttää tutkimuksessaan fenomenologisella lähestymistavalla rakennettua innovatiivista timanttimalia vapaaehtoistoiminnan motivaatiosta. Mallin tavoitteena on ymmärtää vapaaehtoistoimijoiden motivaatiota toiminnan ja kokemuksen yksilöllisistä merkityksistä käsin (Kuvio 1.)

Kuvio 1. Vapaaehtoisuuden motivaation timanttimali (Yeung 2005b, 107)

Timanttimalin kahdeksan vapaaehtoisten motivaatiotekijää muodostavat keskenään neljä paria, jotka ovat toiminta ja pohdinta, läheisyys ja etäisyys, uuden etsintä ja jatkuvuus sekä antaminen ja saaminen. Timanttimali antaa monipuolisen kuvan vapaaehtoisuudesta. Kuvassa oikealle osoittavat neljä motivaation ääripäätä kuvaavat vapaaehtoistoimijuuden ulospäinsuuntautuneisuutta eli itsestään poispäin suuntautuneisuutta. Nämä kulkevat kohti sosiaalisia piirejä, uusia sisältöjä ja toimintoja sekä toisille antamista. Vasemmalle osoittavat neljä ääripäätä suuntautuvat enemmän kohti vapaaehtoistoimijaa itseään eli kohti sisäistä mietiskelyä ja pohdiskelua, etäisyyttä toisista, itselle saamista sekä tuttuun teemojen jatkuvuutta. Vapaaehtoistoimijan motivaation lähteet voidaan tämän mukaan jakaa kahteen ryhmään eli ulospäin suuntautuneisiin ja toimintaan itseensä suuntautuneisiin syihin. Tämä metaulottuvuus osaltaan osoittaa, että neljä ulottuvuutta ovat keskenään sisäkkäisiä ja vuorovaikutteisia, mutta kumpikaan metaulottuvuus ei ole vapaaehtoistoiminnan kannalta toistaan parempi. Vapaaehtoisuuteen motivoivat tekijät eivät välttämättä löydy aina selkeästi akselin päistä, vaan saattavat sijoittua eri tekijöiden välille. Yeungin tutkimuksessa vapaaehtoisena toimivat sanoivat, että henkilökohtaiset elämäkokemukset motivoivat heitä auttamaan toisia ihmisiä. Omasta kriisistä selviytyminen motivoi halua auttaa toisia samanlaisessa tilanteessa olevia. Tutkimuksessa tuli vahvasti esille saamisen ja antamisen ulottuvuus. Nämä motivaatioissa limittyneet ääripäät kertovat siitä ajatuksesta, että ”antaessa saa”. (Yeung 2005b, 104-109.)

Yeung kertoi kirjassaan vapaaehtoistyön motiiveista. Hänen mukaansa kuusi teemaa kuvasi vapaaehtoisuuden toivetta jatkuvuudesta. Tutkimuksessa aihepiiriin tuttuus oli yksi motivoiva tekijä, sen koettiin alentavan osallistumiskynnystä samalla kannustaen monia toimintaan mukaan. Aiemmillä positiivisilla kokemuksilla ja muistoilla vapaaehtoistoiminnasta saatiin ihmisiä rohkaistua osallistumaan tai sitoutumaan pidemmäksi aikaa toimintaan. Elämäntilannetta pidettiin keskeisessä roolissa, vanhemmilta saama malli ohjasi lapsia vapaaehtoistoimintaan. Tutkimuksessa vapaaehtoistoimintaa saatettiin pitää elämäntilanteena, koettiin, että vapaaehtoisuuden motivaatio voi perustua oman identiteetin toteuttamiselle. Joskus vapaaehtoistoiminta voidaan kokea palkkatyön jatkeena tai korvaajana. Jotkut pitävät vapaaehtoistoimintaa myös omaa hyvinvointia ja jaksamista ylläpitävänä toimintana. Näiden kuuden teeman lisäksi löydettiin viisi pienempää motivaatiota lisäävää tekijää, henkilökohtainen muutos, uuden oppiminen, työn kiinnostavuus ja vastapaino omaan elämäntilanteeseen sekä laajennus omaan elämäntilanteeseen. (Yeung 2005b, 112-113.)

1.2 Vapaaehtoistyön merkitys sosiaali- ja terveystoiminnassa

Rangell kertoo Pro-gradu -tutkielmassaan, että erilaisten järjestöjen tuottamat palvelut ovat vuosikymmenten aikana tulleet osaksi valtion ja kunnan palvelujärjestelmää. Palveluilla pystytään täydentämään ja korvaamaan julkisia palveluita. Sosiaali- ja terveystoiminnat toiminnallaan antavat kansalaisille mahdollisuuden osallistua heille tärkeisiin asioihin kuten vapaaehtois- ja vertaistoimintaan. Yhteiskunnan muuttuessa markkinaehtoisemmaksi ammatillista työtä täydentävä vapaaehtoistoiminta on tärkeässä roolissa tavoittamaan marginaalissa eläviä ihmisiä. Paras hyöty vapaaehtoistoiminnasta saadaan vapaaehtoisten ja ammattilaisten keskenään toimivasta yhteistyöstä. (Rangell 2015, 6-7.)

2 EROTILANNE PERHEESSÄ

Tilastokeskuksen mukaan vuonna 2018 Suomessa avioeroon päättyi 13 145 avioliittoa (Tilastokeskus 2019). Vanhempiensa eron kokee vuosittain yli 30 000 suomalaista lasta. Yleisintä vanhempien eroaminen on niissä perheissä, joissa on 2-4 - vuotiaita lapsia. Taustat vanhempien eron johtaneista seikoista ovat usein hyvinkin arkisia, kuten väsymys, ristiriidat kotitöiden ja lastenhoidon jakautumisesta, vieraantuminen toisistaan sekä puolisoilta saadun tuen puute. Vanhempien ero on lapselle suuri menetys ja kriisi. Joskus lapsi voi kokea vanhempien eron helpotuksenakin, esimerkiksi silloin, jos vanhempien välit ovat hyvin riittävät. Vanhempien ero vaikuttaa lapseen, vaikka vanhemmat eivät eroa lapsestaan vaan saman perheen vanhemmuudesta. Eroa ja sen vaiheita tulisi suunnitella yhdessä, koska eron jälkeenkin vanhemmilla on yhteinen vastuu lapsesta. (Pruuki & Sinkkonen 2017, 8-9.)

Tutkimuksissa on osoitettu, että avioerojen ja sitä seuraavan yksinhuoltajuuden myötä lapsen huono-osaisuuden ja mielenterveysongelmien riski kasvaa. Riskin suuruus vaihtelee tapauskohtaisesti ja siihen vaikuttavat monet eroa edeltäneet asiat sekä vanhempien toiminta erotilanteessa. Erotilanteessa vanhempien välinen syyttely ja syyllistäminen voivat lisätä lapsen vaikeuksia uuteen elämäntilanteeseen sopeutumisessa. Vanhempien kyky huomioida lapsi mahdollisimman hyvin erotilanteessa sekä arkea koskevissa ratkaisuissa saattaa suojata lasta. (Sinkkonen & Korhonen 2016, 260.)

Sinkkonen kertoo, että 1960-luvun lopusta lähtien on tutkittu erojen vaikutuksia ja seurauksia lapseen. Eroamista koskevat käytännöt ja asenteet ovat kokeneet täydellisen muutoksen kuluneiden vuosikymmenien aikana. Vielä 1970-luvun alussa tutkijat olivat lähes yksimielisiä mallista, jossa lapsi jäi äidin luo asumaan eron jälkeen ja isällä oli oikeus tavata lasta sopimusten mukaisesti. Heidän mukaansa tämä ratkaisu suojelisi lasta vanhempien riitelyiltä. Huoltajuus saatettiin poikkeuksellisesti myöntää isälle, jos äidillä oli vakavia mielenterveys- tai päihdeongelmia. Sittemmin lasten yhteishuollosta on tullut normi. Tästä poikkeamiseksi vaaditaan erityisiä syitä. Isät ovat nousseet puolustamaan omaa rooliaan lasten kehityksessä ja he kokevat usein, ettei heitä kuunnella tarpeeksi sosiaalitoimissa. (Sinkkonen 2017, 13-14.)

Erosta johtuvan alkuhämmennyksen jälkeen valtaosa puolisoista pystyy hyvään tai siedettävään yhteistyöhön. Siihen vaikuttaa paljonkin se, millaista yhteisolo liitossa on ollut ja mitkä seikat vaikuttivat liiton päättymiseen. Lasten hyvinvoinnin näkökulmasta on eri asia, millaisesta liitosta vanhemmat eroavat. Onko liitossa ollut riitoja tai väkivaltaa vai onko liitto ollut lasten näkökulmasta sopusointuinen. Nämä seikat vaikuttavat lapsen kokemukseen vanhempien erossa. Tutkimusten mukaan ne lapset kärsivät enemmän erosta, joiden vanhempien liitto on ollut sopuisa ja riidaton. Eron jälkeiseen tilanteeseen sekä eron tuomiin mahdollisiin kiistoihin vaikuttavaa paljon se, miten puoliset ovat liittonsa aikana ristiriitoja ratkaisseet. (Sinkkonen 2017, 14-15.)

3 ERON VAIKUTUKSIA LAPSEEN

Monien tutkimusten mukaan vanhempien ero on voimakas riskitekijä lapsen kehitykselle. Lapsen kannalta ei ole samantekevää, miten vanhemmat eroavat. Erotilanteessa vanhemmat voivat toiminnallaan helpottaa tai vaikeuttaa lapsen tilannetta. Vanhempien ero ei oikeuta lapsen hylkäämiseen tai toisen vanhemman vieraannuttamiseen, vaan lapsella on oikeus molempiin vanhempiinsa eron jälkeenkin. (Pruuki 2017, 67.) Eron jälkeinen vuosi on yleensä perheen kaikille osapuolille muutosten aikaa. Voi viedä useamman vuoden sopeutua uuteen tilanteeseen. Noin viidesosalla eron kokeneista lapsista ongelmat voivat olla pitkäkestoisia ja saattavat ilmetä eri tavoin vielä aikuisiässäkin. (Sinkkonen 2017, 21.)

Eron vaikutuksia lapseen on hyvin vaikea arvioida. Saman perheen lapset voivat reagoida vanhempien eroon monin eri tavoin. Vanhempien rehellisyydellä ja avoimuudella eron jälkeen on lapselle positiivinen vaikutus erosta selviytymiseen.

Arjen rutiinien säilyttämisellä voidaan osaltaan parantaa elämänhallinnan tunnetta ja auttaa lasta sopeutumaan uuteen tilanteeseen. Vanhempien johdonmukaisuus ja arjen rutiinien säilyminen eron jälkeen luovat lapselle turvallisuuden tunnetta. (Sinkkonen & Korhonen 2016, 260-261.) Lapsen mielestä erilläänkin asuvat vanhemmat voivat muodostaa oikean perheen, jos kaikkien perheenjäsenten keskinäiset suhteet toimivat. Tällöin lapsi koee saavansa riittävästi huomiota ja tuntee olonsa turvalliseksi, vaikka vanhemmat asuvatkin erillään. (Smart yms. 2001, 44-66.)

3.1 Erosta aiheutuneita fyysisiä ja psyykkisiä oireita lapsella

Vanhempien ero aiheuttaa lapselle usein lyhytaikaisen kriisiin, josta hän pääsee ajan myötä yli. Sinkkonen ja Korhosen (2016, 261) mukaan noin joka viidennen lapsen kohdalla eron aiheuttama oireilu on pitkäkestoista ja hankalaa. Usein oireilu on alkanut jo ennen vanhempien eroa. Ero ei aiheuta mitään tyypillisiä oireiluja, vaan erosta johtuva kuormittuneisuus voi näkyä erilaisina tunne-elämän ja käytöksen vaikeuksina.

Sinkkonen kertoo, että vanhempien erottua lasten käyttäytymisen ja tunne-elämän oireet voivat olla moninaisia. Ne eivät synnytä mitään erolapsille tyypillistä oirekuvausta. Vanhempien ero aiheuttaa lapselle pahaa oloa ja kärsimystä, jotka voivat näkyä lapsen käytöksessä levottomuutena ja ärtyvyytenä. Lapsi saattaa olla alavireinen, vetäytyvä ja itkuinen tai saada raivokohtauksia. Vanhempien eron takia lapsi saattaa huolestua pienistäkin asioista. Lapsella voi esiintyä nukahtamisvaikeuksia sekä ilmetä erilaisia fyysisiä kipuja, kuten vatsa- ja pääkipuja. (Sinkkonen 2017, 27.) Aikuisten pitäisi kiinnittää näihin huomiota, jotta lapsi saisi tarvitsemaansa tukea ja lohdutusta. Lapsen surullisuuden kesto on kerrallaan lyhyempikin aikuisen, mutta tunteiden prosessointi kestää yleensä pidempään. Vanhempien ja lapsen läheisten aikuisten on hyvä ymmärtää lapsen reaktioiden pitkäkestoisuus. (Pruuki 2017. 82.)

Sinkkonen kertoo kirjoituksessaan laajasta tutkimuksesta, jonka mukaan lapsella voi esiintyä vanhempien eron jälkeen kielteisiä vaikutuksia itsetunnon, koulumenestyksen, sekä sosiaalisten suhteiden alueella. (Sinkkonen 2017, 27). Sukupuolisen sosiaalistumisen kannalta pojat ja tytöt ilmaisevat usein suruaan eri tavoilla. Tyttöjen on helpompaa tukeutua toisiin ihmisiin ja puhua tunteistaan. Pojat pitävät useammin surua yksityisasianaan ja heidän on helpompi selviytyä surusta toiminnan avulla. Isompien lasten tavallisin tunnereaktio vanhempien eroon on viha. Vihan tunteen taustalla on usein pettymys, suru sekä menetys. Teini-ikäinen saattaa paeta eroon liittyviä tunteitaan, koska hän ei osaa käsitellä suruaan.

Aina lapsella tai nuorella ei ole keinoja käsitellä suruaan, koska hän ei ehkä hyväksy tunteidensa näyttämistä. Lapset eivät välttämättä tuo vaikeita tunteitaan esille puhumallaan. Tämän vuoksi vanhempien tulisi seurata lapsen käyttäytymistä ja sen mahdollisia muutoksia. Niihin tulee reagoida lohduttamalla ja sopivissa määrin kertomalla omista tunteistaan ja ajatuksistaan. (Pruuki 2017. 82-83.)

Tavallisesti pikkulasten ensimmäinen reaktio vanhempien erotessa on suru. Usein lapsi ei kestä surun tunnetta ja hänen on vaikea tuoda surun tuomia tunteita esille. Suru ja eroon liittyvät tunteet saattavat tulla esille lapsen leikkiessä, joka on lapsen tapa käsitellä tapahtunutta. Leikki auttaa lasta käsittelemään ikäviäkin tapahtumia siedettävällä tavalla. Lapsi voi tuoda surua esille monella tavalla ja sen ilmaiseminen muuttuu lapsen kehittyessä ja kasvaessa. Sureva lapsi voi kärsiä monista fyysistä vaivoista, mutta suru voi aiheuttaa lapselle myös taantumista, persoonallisuuden muutoksia, erilaisia kuvitelmia sekä muiden ihmisten välttelyä. (Pruuki 2017, 81-82.)

3.2 Lasta suojaavia tekijöitä vanhempien erossa

Erotilanteessa vanhemman olisi kyettävä säilyttämään lapseen sellainen suhde, että lapsi kokee olevansa edelleen lapsi ja hänen tekemisiään sekä asioitaan valvotaan ja niistä huolehditaan. Erotilanteessa molemmat vanhemmat ovat tärkeässä roolissa suojatakseen lasta erilaisilta eron vaikutuksilta. Väestöliiton mukaan lapsen on helpompi sopeutua eroon, jos vanhempi kykenee läheiseen ja kuuntelemaan vanhemmuuteen sekä käsittelemään eron aiheuttamia tuntemuksia ja kysymyksiä yhdessä lapsen kanssa. Lapsen sopeutumista uuteen tilanteeseen parantaa tiivis yhteydenpito molempiin vanhempiin, vaikka asumisjärjestelyt muuttuvatkin. Tällöin lapsi kokee konkreettisesti, etteivät vanhemmat eroa hänestä vaan toisistaan. Lapsen täytyy saada kokea ja tuntea, että hänestä välitetään, huolehditaan sekä hänen kanssaan halutaan olla. (Väestöliitto 2020.)

Usein vanhempien ero tarkoittaa suuria muutoksia lapsen arkielämässä. Hyvässä erossa arki rakennetaan lapsen etua ajatellen ottaen lapsi mahdollisuuksien mukaan osalliseksi päätöksentekoon. Lapsen arkea ei saa rakentaa liian raskaaksi. Sen vuoksi on oleellista miettiä arki ja asumisjärjestelyt sellaisiksi, että niissä säilyy paljon lapselle tuttuja ja turvallisia asioita. Ihanteellisinta olisi, ettei lapsen tarvitsisi vaihtaa koulua, päiväkotia tai kaveripiiriään. (Pruuki 2017, 77.)

Kiianmaan (2008, 95) mukaan parisuhteen päättyemisessä on kyse aikuisten ristiriidoista, joihin lasten ei pidä ottaa kantaa toisen vanhemman puolesta tai toista vanhempaa vastaan. Tällainen toiminta vaikuttaa negatiivisesti lapsen omaan eroprosessiin. Vanhempien ei pidä yrittää vetää lasta mukaan omalle puolelleen ja syöttää lapselle omia näkemyksiään toisen vanhemman pahuudesta. Vihaisen vanhemman voi olla vaikea hillitä tunteitaan ja puheitaan. Vanhemmat saattavat sanoa lapsen kuullen sellaisia asioita toisistaan, jotka eivät ole lapselle tarkoitettuja. Toisen vanhemman jatkuva mustamaalaaminen voi kääntyä lapsen hyväksikäytöksi riitatilanteissa

Vanhemmat eivät välttämättä näe lapsen tarpeita erotilanteessa. Lapsen on usein tarpeellista saada ulkopuolista tukea. Vanhempien eron jälkeiset ensimmäiset kuukaudet voivat olla lapselle pelottavia ja ahdistavia. Lapsen voi olla vaikea näyttää tunteitaan ja ahdistustaan vanhemmille, koska lapsi voi pelätä aiheuttavansa lisää ongelmia. (Kiianmaa 2008, 95.)

Lapsen selviytymistä vanhempien erotilanteessa voivat auttaa läheiset ja jatkuvat ihmissuhteet muihinkin ihmisiin vanhempien ja sisarusten lisäksi, kuten isovanhempiin ja kummeihin (Väestöliitto 2019.) Turvallisuutta luovat aikuiset voivat olla erotilanteessa suurena apuna lapselle, mikäli he pystyvät olemaan puuttumatta vanhempien välisiin mahdollisiin välienselvittelyihin (Kiianmaa 2008, 95.)

4 LAPSEN JA VANHEMMAN TAPAAMINEN ERON JÄLKEEN

Suomessa laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta määrittelee huoltajan vastuut, tehtävät ja lapsen hyvän hoidon periaatteet. Laki koskee yhdessä ja erillään asuvia vanhempia. Vanhempien erotessa vanhemmat tekevät kirjallisen sopimuksen siitä, miten lapsen asiat järjestetään eron jälkeen. Lapsen huoltoon liittyvistä asioista laaditaan lastenvalvojan luona sopimus. Lastenvalvoja vahvistaa sopimuksen, jos sopimus on lapsen edun mukainen. (STM 2018, 5.)

Vanhempien eron jälkeen lapsella on oikeus pitää yhteyttä kumpaankin vanhempaan, lapsella on oikeus tavata myös sitä vanhempaa, jonka luona hän ei asu. Tapaamisoikeudesta on olemassa monenlaisia sopimuksia harvemmista tapaamiskerroista laajaan, jossa lapsi asuu kummankin vanhemman luona yhtä paljon. Virallisesti lapsella voi olla vain yksi

osoite. Tapaamisoikeuksia sopiessa tulee ottaa huomioon lapsen etu sekä ikä. (Info Finland 2021.)

5 PERHESATAMATOIMINTA EROPERHEEN TUKENA

Perhesatamatoiminta on MLL:n Kaakkois-Suomen piirin tarjoama palvelu. Tässä luvussa on kerrottu tarkemmin Mannerheimin Lastensuojeluliitosta sekä Perhesatamatoiminnasta.

5.1 Mannerheimin Lastensuojeluliitto

Mannerheimin Lastensuojeluliitto, josta käytetään lyhennettä MLL, perustettiin 4.10.1920. Järjestö nimettiin Kenraali Mannerheimin Lastensuojeluliitoksi, jonka kunniapuheenjohtajaksi Kenraali Mannerheim nimettiin. Hallituksen puheenjohtajana toimi Sophie Mannerheim ja varapuheenjohtajana Arvo Ylppö. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2020a.)

Vuonna 1918 käyty sisällissota jätti jälkeensä tuhansia perheitä vailla toimeentuloa tai toista vanhempaa. Tätä pidetään yhtenä Mannerheimin Lastensuojeluliiton perustamisen seurauksena. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto s.a.)

MLL on lähes heti perustamisensa jälkeen aloittanut kouluttamaan sairaanhoitajia ja kätilöitä lastenhoitoon Helsingin Lastenlinnassa, johon avattiin vuonna 1922 Suomen ensimmäinen neuvola. Liiton toimesta avattiin myös Suomen ensimmäinen kouluhammashoitola ja lastenseimi, järjestettiin lapsille uimakouluja sekä käynnistettiin ensimmäisenä Suomessa kasvatusneuvolatyö. Kasvatusneuvolatyö pohjautui henkilökohtaiseen ja yksilölliseen sosiaalityöhön. Liiton paikallisyhdistykset hankkivat varoja ja aktiivit ompelivat vauvanvaatteita kiertokoreja varten, korit ovat äitiyspakkauksen edeltäjiä. Sadan toimintavuoden aikana MLL on ollut mukana aloittamassa hyvin monia tänäkin päivänä lapsiperheitä koskettavia toimia, kuten päivähoitopalveluita ja lukuisia erilaisia eri elämäntilanteissa olevia ihmisiä auttavia ja tukevia palveluita sekä ryhmätoimintaa. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto s.a.)

MLL on valtakunnallinen kansalaisjärjestö, joka toimii lapsen ja lapsiperheiden etujen sekä oikeuksien hyväksi. MLL edistää lasten ja nuorten kasvua ja kehitystä. MLL tarjoaa lapsiperheille vertaistukea ja luo osallistumismahdollisuuksia erilaisissa elämäntilanteissa. (Päämäärät ja toimintaperiaatteet s.a.)

MLL on yhteisö, joka muodostuu keskusjärjestöstä, kymmenestä piirijärjestöstä sekä 548 paikallisyhdistyksestä. Vuonna 2017 paikallisyhdistyksissä oli 86 183 jäsentä (Mannerheimin Lastensuojeluliitto. 2020b.) Kaakkois-Suomen piiri toimii Kymenlaakson ja Etelä-Karjalan alueella. Kaakkois-Suomen piirissä on 34 paikallisyhdistystä, joihin kuuluu lähes 4600 jäsentä. (Paikallisyhdistykset s.a.)

MLL: n arvot

- Yhteisvastuu
- Lapsen sekä lapsuuden arvostus
- Inhimillisyys
- Suvaitsevaisuus

(Päämäärät ja toimintaperiaatteet s.a.)

MLL:n päämäärät

- Lapsi on näkyvä ja osallinen yhteiskunnan jäsen.
- Jokaisella lapsella on hyvä, turvallinen ja onnellinen kasvuympäristö.
- Vanhemmuus ja yhteinen kasvatustyö saavat tukea sekä arvostusta.
- Vapaaehtoistyö, toisen auttaminen, välittäminen sekä yhteisvastuun kantaminen ovat yhteiskunnan näkyviä arvoja.
- Lapsuuden tueksi vahvistuu sukupolvien ketju.

(Päämäärät ja toimintaperiaatteet s.a.)

MLL:n toimintaperiaatteet

- Lapsen näkökulman huomioiminen
- Vapaaehtoisten ja ammattilaisten kumppanuus
- Osallisuus, avoimuus, ilo, näkyvyys
- Arjen arvostus
- Yhteistyöhakuisuus ja riippumattomuus
- Hyvä taloudenhoito

(Päämäärät ja toimintaperiaatteet s.a.)

5.2 Perhesatamatoiminta

Perhesatamatoiminta on osa MLL:n Kaakkois-Suomen piirin Eroauttamistyön ja kohtaamispaikkatoiminnan kehittämishanketta (2018-2021). Perhesatamatoiminta on maksutonta palvelua, joka on tarkoitettu eronneille lapsiperheille. Palvelua tarjotaan tilanteessa, jossa esimerkiksi lapsesta erillään asuvalta vanhemmalta puuttuu paikka, jossa tavata lastaan. Palvelu tarjoaa tarvittaessa ohjausta lapsen hoidossa, jos vanhemmalla ei ole siihen tarvit-

tavia taitoja. Palvelun tarkoituksena on tukea ihmissuhteiden jatkumista eron jälkeen tarjoten puolueeton paikka tapaamisille. Perhesatamissa lasta voivat tavata vanhemman lisäksi toisetkin lapselle tärkeät ihmiset kuten isovanhemmat. (Kouvolan perhesatamat esite s.a.)

Perhesatamatoiminta ei ole lakisääteistä, valvottua tai tuettua tapaamistoimintaa. Toimintaan osallistuminen on vapaaehtoista, eikä osallistuminen edellytä viranomaisasiakkuutta. Perhesatamatoiminnassa ovat mukana koulutetut vapaaehtoiset perheluotsit, jotka ovat koko tapaamisen ajan paikalla antaen kuitenkin tilaa lapsen ja vanhemman yhdessäololle. Perheen toivoessa perheluotsi voi olla tukena esimerkiksi leikki- ja hoitotilanteissa. Tapaamisissa lapset ovat kuitenkin vanhempiensa vastuulla. Tapaamiset toteutetaan aina lapsen edun mukaisesti. Perhesatamatoiminta eroaa monin tavoin lakisääteisistä palveluista, mutta niissä on myös yhtäläisyyksiä alla olevan taulukon mukaisesti. (Lakisääteiset tapaamispalvelut vs. Perhesatamat esite s.a.)

Taulukko 1. Lakisääteisten tapaamispalveluiden ja Perhesatamien erot. (Lakisääteiset tapaamispalvelut vs. Perhesatamat esite s.a.)

Lakisääteiset palvelut

Perhesatama

Tapaaminen järjestetään lastenvalvojan sopimuksen, oikeuden päätöksen tai lastensuojelun sosiaalityöntekijän kirjallisen pyynnön perusteella. Tapaamisista on määräaikainen sopimus.	Tapaaminen ei edellytä lainvoimaista määräystä tai sopimusta. Tapaamiset perustuvat vapaaehtoisuuteen ja vanhempien keskinäiseen sopimiseen. Voi olla kertaluonteista tai pitkäaikaista.
Palvelut järjestetään sen kunnan toimesta, jossa lapsi on kirjoilla.	Perhesatamaan voi hakeutua miltä tahansa paikkakunnalta. Perhesatamat toimivat Kouvolassa, Kotkassa ja Lappeenrannassa.
Vanhempien aloitustapaaminen työntekijöiden kanssa voidaan hoitaa niin, ettei vanhempien tarvitse olla paikalla yhtä aikaa.	Alkutapaamisessa vanhempien on kyettävä työntekijän kanssa pidettävään

	vään alkutapaamiseen yhdessä. Aikatauluista ja muutoksista on pystyttävä sopimaan yhdessä.
Tapaamiset voidaan järjestää, jos lapseen kohdistuu esimerkiksi jokin erityinen uhka tai huoli tapaamiseen liittyen.	Perhesatamatoiminta ei sovellu perheille, joilla on huoltoriita kesken. Tapaamistilanteisiin ei voi liittyä lastensuojelullista huolta.
Tapaamista valvojan on oltava sosiaalihuollon ammatillisesta kelpoisuudesta annetun lain mukainen henkilö.	Perhesatamassa on tapaamisen ajan koulutettu vapaaehtoinen. Vapaaehtoinen ei ole valvojan roolissa tapaamisissa. Vanhemmilla on lapsen kanssa mahdollisuus poistua tapaamispaikasta aina halutessaan.
Koko tapaamisen ajan valvojalla on vastuu lapsesta ja hänen turvallisuudesta. Hänellä on velvollisuus ja oikeus olla aloittamatta tapaamista ja tarvittaessa keskeyttää se.	Lapsesta on aina vastuussa paikalla oleva hänen läheinen aikuisensa. Lasta ei voi jättää hetkeksikään kahden kesken vapaaehtoisen kanssa. Jos tapaaminen jostain syystä ei ole lapsen edun mukainen, on vapaaehtoisella velvollisuus puuttua tilanteeseen. Kaikista lapsen edun vastaisista tilanteista vapaaehtoinen ilmoittaa hankkeen työntekijöille ja heillä on velvollisuus keskustella asiasta vanhempien kanssa sekä tehdä mahdollisesti lastensuojeluilmoitus.
Valvoja raportoi tapaamiset kirjallisesti.	Tapaamisia ei kirjata eikä laadita raporteja.

6 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää vapaaehtoistyöntekijöiden eli perheluotsien kokemuksia eroperheiden perhetapaamistoiminnasta perhesatamissa. Tässä luvussa perehdytään tutkimuksen toteuttamiseen.

Ensimmäisenä on määritelty tutkimuskysymykset, jonka jälkeen on esitelty tutkimusmenetelmä ja sen teoriaa. Lopuksi kerrotaan aineistonkeräämisestä ja sen analysointimenetelmästä.

Tutkimuskysymykset ovat:

- Miten perheluotsit ovat kokeneet eroauttamisen vapaaehtoistyönä kohtauspaikkatoiminnassa?
- Millaisena perheluotsit ovat kokeneet koordinaattoreilta saamansa koulutuksen ja tuen?

Ensimmäinen kysymys käsittelee vapaaehtoisten perheluotsien omia kokemuksia vapaaehtoistyöstä tunnetasolla, syitä miksi he ovat lähteneet toimintaan mukaan sekä mitä he ovat itse saaneet vapaaehtoisena toimimisesta. Toinen kysymys käsittelee vapaaehtoistyöntekijöiden saamaa koulutusta ja tukea perhesatamatoimintaan sekä heidän keskinäisen vertaistukensa merkitystä.

6.1 Tutkimusmenetelmä

Tutkimusta tehtäessä tutkimusotteen ja siihen liittyvien menetelmien tulee tavoittaa tutkimuskohde. Menetelmäksi on valittava sellainen menetelmä, jonka avulla ilmiöstä saadaan sellaista tietoa, jolla tutkimusongelma ratkeaa. Kanasen mukaan pääsääntönä on mitä vähemmän ilmiöstä tiedetään, sitä todennäköisimmin kysymykseen tulee kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. (Kananen 2015, 70-71.) Tutkimusmenetelmänä tässä työssä on kvalitatiivinen, eli laadullinen tutkimus. Laadullisella tutkimuksella tarkoitetaan tutkimusta, jonka avulla pyritään saamaan löydöksiä, ilman määrällisiä keinoja tai tilastollisia menetelmiä. Laadullinen tutkimus käyttää sanoja ja lauseita tavoitteenaan tutkittavan ilmiön ymmärtäminen, kuvaaminen ja tulkinnan antaminen, pyrkien ilmiön syvälliseen ymmärtämiseen. (Kananen 2014, 18.) Opinnäytetyön lähestymistavaksi valittiin laadullinen tutkimus, koska tutkimuksen tarkoituksena on selvittää vapaaehtoisten kokemuksia eroauttamistyöstä per-

hesatamatoiminnassa, josta ei ole aikaisempaa tietoa. Kanasen (2014, 37) mukaan laadullisen tutkimuksen tutkimuskysymykset voidaan jakaa miksi, miten, mitä ja paljonko-kysymyksiin.

6.2 Tutkimusaineisto ja aineiston keruu

Kanasen mukaan laadullisen tutkimuksen tiedonkeruumenetelmiä ovat kyselyt, haastattelut, erilainen dokumentointi sekä havainnointi, joista laadullisen tutkimuksen käytetyin tiedonkeruumenetelmä on haastattelu (Kananen 2014, 64, 70-71). Haastattelussa ollaan suorassa kielellisessä vuorovaikutuksessa tutkittavan kanssa, joten siinä suhteessa haastattelu on ainutkertainen tiedonkeruumenetelmä. Haastattelun suurimpana etuna pidetään joustavuutta aineistoa kerätessä. (Hirsjärvi yms. 2010, 204-206.) Haastattelu aineistonkeruumenetelmänä on sopiva käytettäväksi silloin, kun tutkitaan käyttäytymistä tai mielipiteitä (Kananen 2015, 143).

Haastattelulla on aina jokin päämäärä, johon haastattelun kautta pyritään. Tutkimushaastattelulla on aina jokin erityinen tarkoitus ja sitä ohjaa tutkimuksen tavoite. Tutkimushaastattelussa on erityiset osallistujaroolit: tieto on haastateltavalla ja haastattelija on asiasta tietämätön. Haastatteluun on ryhdytty haastattelijan aloitteesta. (Ruusuvuori & Tiittula. 2005, 22).

Haastattelun muotoja on monia, joista käytetyin on teemahaastattelu. Teemahaastattelulla tarkoitetaan kahden ihmisen välistä keskustelua aihe kerrallaan (Kananen 2014, 70-71.) Teemahaastattelu on avoimen- ja lomakehaastattelun välimuoto. Teemahaastattelulle tyypillistä on, että haastattelun teema-alueet ovat tiedossa, mutta tarkka kysymysjärjestys ja muoto puuttuu. (Hirsjärvi yms 2010, 208.) Kanasen (2014, 77) mukaan tutkijalla täytyy olla ennakkoon jonkinlainen näkemys aiheesta, jotta hän voi laatia keskustelun teemat. Ennen haastattelua tutkija laatii ennakkokäsityksen pohjalta teemahaastattelurungon.

Tein haastatteluja varten haastattelurungon (LIITE 1) tutkimuskysymysteni pohjalta ja käytin sitä haastattelujen tukena. Keskustelun aikana nousee esille uusia aihealueita, joihin haastattelijan täytyy tarttua sekä osata keskusteluttaa niitä.

Yleisesti teemahaastattelu aloitetaan yleisen teeman tasolla ja jatkuu teeman osalta yksityiskohtaisempiin kysymyksiin. Keskustelu tapahtuu haastateltavan ehdoilla, jolloin keskinäinen luottamus kasvaa ja tutkija saa tutkittavan avautumaan pikkuhiljaa. (Kananen 2014, 77.) Valitsin teemahaastattelun haastattelumenetelmäksi, koska se antoi mahdollisuuden kysyä vapaaehtoisilta ennalta määrättyistä aiheista, mutta tilaa jäi myös vapaalle keskustelulle. Tässä tutkimuksessa teemahaastattelu oli sopiva muoto, koska tutkimuskysymykseni käsittelivät vapaaehtoisten omia kokemuksia.

Tähän tutkimukseen osallistuneet perheluotsit ovat MLL:n Kaakkois-Suomen piirin vapaaehtoisia työntekijöitä. He osallistuivat tutkimukseen vapaaehtoisesti. Perhesatamatyön koordinaattori laittoi heille tutkimukseen osallistumisesta sähköpostia, jossa hän antoi minun yhteystietoni. Sen jälkeen vapaaehtoiset perheluotsit ottivat minuun yhteyttä sähköpostitse, jolloin pääsimme sopimaan haastattelun ajankohdat ja haastattelun toteutukset. Osa haastatteluista tehtiin kasvotusten ja osa videopuhelun välityksellä. Syynä videopuheluhaastattelun toteutukseen oli sillä hetkellä voimassa olevat koronaviruksesta johtuvat rajoitukset. Haastattelut onnistuivat ongelmitta molemmilla toteutustavoilla. Kananen mukaan laadullisen tutkimuksen haastateltavien määrälle ei ole olemassa selvää lukumäärä sääntöä. Laadullinen tutkimus voidaan toteuttaa yhden haastateltavan tuloksilla, aineiston laatu on määrää tärkeämpi. (Kananen 2014, 95.) Tämähän tutkimukseen osallistui neljä vapaaehtoista perheluotsia. Heidän haastattelunsa toteutettiin 2.12.-20.12.2020 välisenä aikana.

Aineiston keräyksen jälkeen aineisto litteroidaan eli yhteismitallistetaan. Litterointi tarkoittaa sitä, että erilaiset aineistomuodot kuten äänitteet, kuvat ja videot muutetaan samaan muotoon, joka on yleensä tekstimuoto. Tämän jälkeen niitä voidaan käsitellä manuaalisesti tai ohjelmallisesti erilaisilla analysointimenetelmillä. Teemahaastattelun aineisto kirjoitetaan tekstimuotoon mahdollisimman sanatarkasti. Litterointi on hidas työvaihe, jossa tutkija joutuu ratkaisemaan mitä kaikkea litteroi. (Kananen 2014, 99-102.) Äänitin jokaisen haastattelun, jonka jälkeen aloitin litteroinnin. Purin hankitun tiedon puheesta tekstiksi, jonka jälkeen aloitin aineistoon tutustumisen lukien. Litteroin haastattelumateriaalin mahdollisimman tarkasti, jotta sain haastateltujen vastauksista selkeän kuvan. Litteroin materiaalin siihen mitään lisäämättä ja siitä mitään oleellista pois jättämättä. Tein litteroinnit mahdollisimman nopeasti haastattelujen jälkeen, jolloin muistin haastattelutilanteen asiat paremmin. Litteroinnin jälkeen poistin nauhoitukset laitteelta. Haastatteluissa tai äänityksissä ei tule missään vaiheessa esille haastateltavien henkilöllisyys, asuinpaikat tai mikään tieto, jolla heidät pystyy tutkimukseen yhdistämään.

6.3 Tutkimusaineiston analysointi ja toteutus

Tämän tutkimuksen aineiston analysointimenetelmänä oli sisällönanalyysi. Sisällönanalyysi on yksi laadullisen tutkimuksen perustutkimusmenetelmistä. Sisällönanalyysillä pyritään järjestelmällisesti luokittelemalla löytämään tekstistä merkityksiä ja luomaan selkeä kokonaisuus samalla lisäten aineiston informaatioarvoa. Sisällön analysointi alkaa, kun on päätetty mikä osa aineistosta otetaan tutkimuksen kohteeksi, yleensä se tehdään tutkimuskysymysten perusteella. Aineisto erotellaan, jonka jälkeen se teemoitetaan tai luokitellaan ja lopuksi tehdään yhteenveto tuloksista. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 90-109.) Litteroinnin jälkeen teemoitin vastauksia haastattelurungon kysymysten mukaan. Haastattelurungossa kysymykset oli jaettu tutkimuskysymyksiin mukaan. Teemoituksen avulla haastateltavista aiheista sai selkeämmän kuvan.

Aineistolähtöinen sisällönanalyysi on kolmivaiheinen, jonka ensimmäisessä vaiheessa litteroitu aineisto pelkistetään tiivistämällä keskittyen tutkimuskysymykseen. Toisessa vaiheessa aineisto ryhmitellään etsien samankaltaisuuksia ja eroavaisuuksia. Kolmannessa vaiheessa aineistosta erotetaan tutkimuksen kannalta oleellinen tieto sekä luodaan teoreettisia käsitteitä aineistosta. Aineiston luokittelu on tärkeää analyysissa, sen avulla luodaan pohja haastatteluaineiston käsittelylle. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 108-111.)

Haastattelujen, litteroinnin ja tulosten kokoamisen jälkeen poistin kaikki haastatteluihin liittyvät materiaalit sekä haastatteluun vastanneiden vapaaehtoisten sähköpostiviestit ja puhelinnumerot.

7 EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS

Eettisesti hyvän tutkimuksen edellytys on hyvän tieteellisen käytännön noudattaminen. Lähtökohtana tutkimuksessa on oltava ihmisarvon kunnioittaminen. Ihmisen omaa itsemääräämisoikeutta kunnioitetaan antamalla hänelle mahdollisuus päättää itse tutkimukseen osallistumisesta. Tutkijan vastuulla ovat periaatteiden tunteminen sekä toimiminen niiden mukaan. Tutkimuseettiset periaatteet, jotka liittyvät tietojen hankkimiseen ja niiden julkaisemiseen ovat yleisesti hyväksytyjä. (Hirsjärvi yms 2010, 23-25.) Opinnäytetyössäni noudatin annettujen ohjeiden mukaisesti hyviä tutkimuseettisiä periaatteita.

Opinnäytetyötä varten keräsin kaikki tarvittavat tutkimus- ja haastatteluluvat tutkimukseen osallistuvilta tahoilta. Haastattelujen alussa kerroin haastateltaville tutkimuksen tavoitteista ja taustoista. Haastattelut on tehty nimettöminä, eikä niistä pysty päättelemään vastaajien

henkilöllisyyttä. Kaikki haastattelut on äänitetty, jonka jälkeen ne on muutettu tekstimuotoon. Kirjoitin kaikki tutkimusaineistot rehellisesti ja avoimesti sanasta sanaan. Poistin äänitykset laitteeltani sekä kaikki tekstimuotoon muutetut haastattelutiedot heti niiden käytön jälkeen.

Laadullisen tutkimuksen luotettavuuden arviointiin ei ole yksiselitteistä ohjetta, tämä tekee kin luotettavuuden arvioinnista haastavaa. Laadullisessa tutkimuksessa tutkijan tulee selvittää, että johtopäätökset ovat oikeita ja opinnäytetyön tuloksien pitää olla luotettavia. Luotettavuus on tutkimusta tekevän arvioinnin ja näytön varassa. Tieteellisen tutkimuksen yleiset luotettavuusmittarit ovat reliabiliteetti eli tulosten pysyvyys ja validiteetti, joka tarkoittaa, että tutkitaan oikeita asioita. Laadullisessa tutkimuksessa tutkija päättää ketä tutkitaan, mitä kysytään sekä miten kerätty aineisto analysoidaan ja tulkitaan. Tutkimukseen valikoitujen tiedonkeruu ja analysointimenetelmien syyt ja perustelut tulee tuoda työssä esiin. (Kananen 2014, 145-154.) Lähdeviittauksissa ja lähdeluettelossa noudatin Xamk:n antamia opinnäytetyön kirjoitus ohjeita.

8 TUTKIMUKSEN TULOKSET

Tutkimustulokset on jaettu kahteen osioon, koska tutkimuskysymyksiä on kaksi. Tulosten ensimmäinen osa käsittelee sitä, miksi vapaaehtoiset ovat lähteneet mukaan perhesatamatoimintaan ja mitä he itse saavat toiminnasta sekä vapaaehtoisten omia kokemuksiaan Perhesatamissa työskentelystä. Toisessa osiossa on selvitetty vapaaehtoisten saamaa koulusta ja tukea Perhesatamassa työskentelyssä.

8.1 Kokemuksia eroauttamistyöstä perhesatamissa

Haastateltavien vapaaehtoisten elämäntilanteet olivat keskenään erilaiset. Kaikilla heistä on omia lapsia, osalla jo aikuisia lapsia osalla pieniä lapsia. Osa haastateltavista oli kokenut eron omakohtaisesti. Heidän omalla erolla ei ollut kuitenkaan vaikutusta vapaaehtoiseksi eroauttamistyöhön lähtemiseen. Suurin osa vapaaehtoisista oli tehnyt aikaisemminkin vapaaehtoistyötä, osa useita vuosia.

Kenelläkään heistä ei ollut kuitenkaan kokemusta eroauttamiseen liittyvästä vapaaehtoistyöstä. Osa oli tehnyt aikaisemminkin vapaaehtoistyötä MLL:lle. Osa vapaaehtoisista oli työskennellyt eroauttamistyössä parisen vuotta, osa vasta vähemmän aikaa.

Vapaaehtoiset olivat saaneet tietoa toiminnasta opiskelupaikassa, kirjastossa ja tuttavan kautta. Jokaisella heistä oli nopeasti herännyt kiinnostus eroauttamistyötä kohtaan. Vapaaehtoiset pitävät tärkeimpänä motiivina eroauttamistyöhön lähtemiseen auttamisen halua sekä sitä kuinka tärkeää lapselle on saada pitää yhteys molempiin vanhempiinsa vanhempien eron jälkeen. Yksi kertoo hyötynensä eroauttamistyöstä opinnoissaan, saa siitä opintopisteitä. Tämä ei kuitenkaan ollut ainoa motiivi lähteä työhön mukaan.

Haluaisin että lapsilla olisi molemmat vanhemmat lähellä, lapsi tarvitsee molempia vanhempia.

Tuntuu tosi tärkeeltä aiheelta, että erovanhemmuus toimis.

Semmonen auttaminen että mahdollistetaan tämmöset etävanhemman ja lapsen tapaamiset.

Vapaaehtoiset kokevat eroauttamistyössä vapaaehtoisena toimimisen tärkeänä, tarpeellisenä, mielenkiintoisena ja antoisana. Osa kokee, että vapaaehtoisena toimiminen on lyhyt aika omasta elämästä pois, tärkeän asian hyväksi. Hyvänä asiana vapaaehtoiset pitävät työaikojen joustavuutta ja mahdollisuutta päättää itse, kuinka usein vapaaehtoistyötä tekee. Mielenkiintoista eroauttamistyössä on sen monipuolisuus, mukana on monenlaisia perheitä ja erilaisia tilanteita. Yhden vapaaehtoisen mukaan aika vanhempien ja vapaaehtoisen kanssa saattaa jäädä lyhyeksi, jolloin vanhempiin ei saa kunnolla kontaktia.

Se joustavuus, tuntuu hyvältä, omien aikataulujen mukaan niitä keikkoja sopii.

Vapaaehtoiset kokevat saavansa eroauttamistyöstä uutta näkökulmaa asioihin ja yksinhuoltajan elämään sekä ymmärrystä siihen, kuinka erilaisia tilanteita voi olla ja kuinka helposti asiat voivat mennä solmuun erovanhemmuudessa. Osa vapaaehtoisista kokee tulleensa avarakatseisemmaksi ja näkevänsä työssä elämän monimuotoisuutta. Yksi vapaaehtoisista opiskelee ja kokee saavansa eroauttamistyöstä uutta näkökulmaa ja mietittävää opintoihinsa.

Näkee sillee sitä elämän monimutkaisuuttaki.

Ymmärrystä siihen, että voi olla niin erilaisia tilanteita ja kuinka helposti voi mennä asiat solmuun erovanhemmuudessa.

Vapaaehtoiset kokevat, että heihin suhtaudutaan eroauttamistyössä vanhempien osalta positiivisesti ja neutraalisti. *Ollaanhan niitä ihmisiä, jotka mahdollistavat tapaamiset.* Vapaaehtoiset ovat toiminnassa mukana lähinnä sivusta seuraajana. Perheen tullessa paikalle sekä lähtiessä pois ollaan enemmän kontaktissa perheen kanssa, muuten vapaaehtoiset ovat pääasiassa taka-alalla ja antavat tilaa. Vapaaehtoisen rooliin ja tilanteessa läsnäoloon vaikuttaa myös perhe, osa vapaaehtoisista kertoo roolinsa tapaamisissa vaihtelevan eri perheiden mukaan. Joissakin tapaamisissa vanhempi on saattanut tarvita lapsen kanssa käytännön apua tai tukea lapsen kanssa olemiseen. Osa vapaaehtoisista kertoo, ettei heidän kohdalleen eroauttamistyössä ole tullut mitään vaikeita tai negatiivisia asioita tai tapahtumia. Osa kertoo, että joskus on ollut tietokatkoksia tapaamisesta myöhästymisen kanssa sekä jotakin pieniä vanhemman ja lapsen välisiä erimielisyyksiä. Näistä tilanteista vapaaehtoiset ovat selviytyneet lähinnä läsnäololla ja vanhemman rauhoittelulla. Jokin vapaaehtoinen kertoo, ettei toiminnassa ole mitään sellaista mistä ei pitäisi, kaikki on toiminut hyvin.

Osa sanoo, että autettavia perheitä voisi olla enemmänkin. Aika, jonka vapaaehtoiset eroauttamistyöhön käyttävät vaihtelee paljon sen mukaan, kuinka paljon he vuoroja itselleen ottavat. Osalla vapaaehtoisista on tällä hetkellä yksi perhe, jonka kanssa he työskentelevät, jolloin aikaa heillä menee noin kolme tuntia kuukaudessa. Yksi kertoo, että hänellä menee noin kymmenen tuntia kuukaudessa eroauttamistyöhön, mutta ajan pystyy itse määrittelemään sen mukaan, kuinka paljon vuoroja ottaa.

Olen pitänyt toiminnasta. Voisi olla autettavia perheitä enemmän.

8.2 Koulutus ja tuki eroauttamistyössä

Koulutus eroauttamistyöhön perhesatamatoimintaan annetaan MLL:n Kaakkois-Suomen piiriltä. Koulutuksia pitävät ja antavat eroauttamistyön koordinaattorit. Osa vapaaehtoisista on saanut työhön koulutuksen verkossa ja osa ihan henkilökohtaisesti kasvatusten.

Osa vapaaehtoisista kertoo, että heidät on perehdytetty työhön, kierretty paikat, jossa tapaamisia järjestetään. Puhelimitse on oltu yhteydessä ja koulutuksia järjestetään säännöllisesti. Vapaaehtoiset sanovat, että koulutus eroauttamistyöhön on ollut riittävää ja he koke-

vat, että apua saa aina tarvittaessa. Osa kertoo, että tilanteet ovat opettaneet ja kaikkia tilanteita ei pysty ennakkoon opetella kuitenkaan. Vapaaehtoiset kokevat, että koordinaattoreilta saa tukea tarvittaessa.

Heiltä kyllä saa sen tuen, jos vaan tarvii.

Jokainen vapaaehtoinen kertoo olleensa koulutuksen jälkeen valmis työhön, olo on ollut innokas ja varma. Yksi kertoo jännittäneensä työhön lähtemistä, mutta saaneensa tukea toiselta perheluotsilta ensimmäisillä kerroilla. Koulutuksesta eroauttamistyöhön jäi vapaaehtoisille lämmin ja varma olo. Yksi vapaaehtoinen kertoo, että koulutuksen jälkeen hänelle jäi olo, ettei hänellä ei ole vaihtoehtoa olla lähtemättä mukaan toimintaan, niin hyvältä perheluotsin työ kuulostaa. Koordinaattorit osasivat koulutuksessa tuoda MLL:n toiminnan hienosti esille.

Sellanen hyvin lämminhenkinen ja ihanasti X toi koko MLL:n toiminnan niinku esiin.

Osa vapaaehtoisista kertoo saaneensa lisäkoulutusta ja koulutusten päivittämistä. Ne ovat tapahtunut pääasiassa verkossa, koska vallitseva korona-virusepidemia on rajoittanut vapaaehtoisten tapaamisia. Vapaaehtoiset toivoisivat luotsien tapaamisia olevan enemmän, mutta ymmärtävät, että tällä hetkellä niiden järjestäminen ei ole ainakaan kasvotusten mahdollista. Yksi vastanneista sanoo, että tällaiset luotsien tapaamiset ovat hyvä paikka vaihtaa kokemuksia ja saada oppia toisilta.

Voi vaihtaa ajatuksia ja kokemuksia toisten luotsien kanssa.

Vapaaehtoiset kertovat saaneensa koordinaattoreilta tarpeeksi tukea, aina on saanut apua ja tukea, kun on pyytänyt. Välillä on käyty tilanteita etukäteen tai jälkikäteen läpi. Koordinaattorit soittelevat luotsseille ja laittavat viestiä kysellen kuulumisia. Yksi kertoo, että luotsilla ja koordinaattoreilla on WhatsApp-ryhmä, jonka avulla pidetään tiiviisti yhteyttä. Vapaaehtoiset kokevat saavansa toisilta luotseilta tukea, vaikka tällä hetkellä heidän keskinäisiä tapaamisiaan ei ole voitu järjestää.

Mieltä askarruttavissa tilanteissa toisilta luotseilta voi aina kysyä neuvoa ja saa apua

Jokainen vapaaehtoinen sanoo, että toiminta vastaa heidän omia odotuksiaan eroauttamistyöstä. On ollut juuri sellaista mitä oli kuvitellutkin. Lopuksi kysyin, onko heillä joitakin parannus- tai muutosehdotuksia toiminnalle. Jokainen vapaaehtoinen vastasi, ettei ole. Osa toivoi, että perheitä, joiden kanssa työskennellä olisi enemmän, yksi toivoi luotsien kohtaamisia enemmän.

Toiminta on toimivaa.

9 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tämän opinnäytetyön tutkimuksella haluttiin selvittää vapaaehtoisten kokemuksia eroauttamistyöstä Perhesatamissa. Vapaaehtoiset perheluotsit ovat tärkeässä asemassa perhesatamatoiminnassa. He mahdollistavat perheiden tapaamiset ja ovat perheiden tukena tapaamisten ajan. Tutkimus on jaettu kahdelle tasolle, joista ensimmäinen tutkii vapaaehtoisten henkilökohtaisia lähtökohtia vapaaehtoistyöhön sekä heidän omia kokemuksiaan eroauttamistyöstä. Toinen taso käsittelee vapaaehtoisten saamaa koulutusta eroauttamistyöhön sekä heidän saamaansa tukea ja sen merkitystä työssä. Kaikki tutkimukseen osallistuneet vapaaehtoiset ovat lähteneet mukaan eroauttamistyöhön halusta auttaa, he pitävät tärkeänä lapsen ja vanhemman suhdetta vanhempien eron jälkeenkin. Heidän mielestään lapsi tarvitsee molempia vanhempiaan ja yhteyden säilyminen on tärkeää. Jokainen heistä kokee työn tarpeellisena ja tärkeänä sekä työmäärään vaikuttamista ja joustavuutta pidettiin hyvänä asiana vapaaehtoisena toimimisen kannalta.

Vapaaehtoiset kokevat saavansa eroauttamistyöstä ymmärrystä ihmisten erilaisiin elämäntilanteisiin sekä avarakatseisuutta asioihin. Työssä näkee elämän moninaisuutta. Yhdelle vastanneista vapaaehtoistyöstä on hyötyä myös opinnoissa. Osa vapaaehtoisista on kokenut itse eron, mutta se ei ole vaikuttanut työhön mukaan lähtemiseen eivätkä he koe, että eroauttamistyöstä olisi heille itselleen suurta hyötyä omaan eroon liittyen.

Vapaaehtoisten kokemukset eroauttamistyöstä ovat olleet positiivisia. He kokevat, että vanhemmat ottavat heidät hyvin vastaan tapaamisilla, vaikka vapaaehtoisten rooli tapaamisissa on usein sivusta seuraaja. Vapaaehtoiset sanovat, että perheellä on myös vaikutus heidän rooliinsa tapaamisissa.

Kukaan vapaaehtoisista ei ole joutunut työssään ikäviin, epämiellyttäviin tai vaikeisiin tilanteisiin. Heidän vapaaehtoistyöhön käyttämänsä aika vaihtelee sen mukaan, kuinka paljon he ”keikkoja” ottavat itselleen. Osa heistä sanoi, että toiminnassa mukana olevia perheitä voisi olla enemmänkin.

Jokainen perheluotsi on saanut työhön koulutuksen, johon he ovat erittäin tyytyväisiä. Koulutusta pidetään kattavana ja sen jälkeen on ollut varma olo ryhtyä työhön. Koulutusta päivitetään ja koordinaattorit ovat säännöllisesti yhteydessä luotseihin. Vapaaehtoiset pitivät yhteydenpitoa ja saamaansa tukea tärkeänä.

Näiden tulosten perusteella voidaan todeta, että jokainen tähän tutkimukseen osallistunut vapaaehtoinen perheluotsi on tyytyväinen eroauttamistyöhön. He pitävät vapaaehtoistyötä tärkeänä ja kokevat, että heidät otetaan positiivisesti vastaan työssä. He kaikki ovat tyytyväisiä saamaansa koulutukseen ja sekä toisiltaan ja koordinaattoreilta saamaansa tukeen. Vapaaehtoiset kaipaisivat enemmän toisten luotsien tapaamisia, koska pitävät sitä työn ja kokemusten vaihtamisen takia tärkeänä. Tällä hetkellä tapaamiset onnistuvat ainoastaan netin välityksellä, mutta koronatilanteen salliessa he varmasti pääsevät tapaamaan kasvo-tusten. Vapaaehtoiset pitävät eroauttamistyötä toimivana konseptina, eivätkä muuttaisi toiminnassa mitään.

Tutkimukseen osallistuneiden määrä oli odotettua pienempi, mutta näinkin pienellä otannalla sai mielestäni selkeän ja luotettavan kuvan vapaaehtoisten kokemuksista perhesatamatoiminnassa. Jos haastateltavia olisi ollut enemmän, heidän joukossaan olisi saattanut olla sellaisia vapaaehtoisia, joilla olisi ollut useampien vuosien kokemus toiminnasta sekä enemmän perheitä, joiden kanssa olisi työskennellyt. En usko, että se olisi kuitenkaan vaikuttanut kovinkaan paljon lopputulokseen, koska yhdenkin perheen kanssa työskennellessä voi saada hyvin paljon erilaisia kokemuksia eroauttamistyöstä.

Esittelin teoriaosuudessa vapaaehtoisentyöntekijän motivaatiota ja sitoutumista vapaaehtoistyöhön. Yeung (2005a, 83-84) on tutkinut kyseistä aihetta ja kertoo, että vapaamuotoisuus, joustavuus, vapaaehtoisuus sekä riippumattomuus ovat vapaaehtoistoiminnan vahvuuksia ja ydinasioita. Tässä tekemässäni tutkimuksessa tulee esille, kuinka tärkeänä tutkimukseen osallistuneet vapaaehtoiset pitivät perhesatamatyön joustavuutta sekä mahdollisuutta valita itse, milloin he vapaaehtoistyötä tekevät. Vapaaehtoisena toimimisen määrän pystyy määrittelemään itselleen sopivaksi.

Perhesatamatoiminnasta on jo tehty aikaisemmin tutkimuksia. Niissä on tutkittu vanhempien kokemuksia perhesatamatoiminnasta sekä vapaaehtoistyöntekijöiden kokemuksia toiminnasta. Aiheesta voisi vielä tehdä tutkimuksen ainoastaan lasten kokemuksista perhesatamatoiminnasta. Aihe voi olla haastava toteuttaa, koska toimintaan osallistuvat lapset saattavat olla hyvin nuoria ja heidän kokemuksiaan on vaikea tulkita.

POHDINTA

Opinnäytetyöni tekeminen on kestänyt odotettua kauemmin. Aluksi minulla oli vaikeuksia löytää aihetta. Otin yhteyttä tuttavaani, hän työskentelee MLL:n Kaakkois-Suomen piirissä ja kysyin häneltä, olisiko heillä tarvetta opinnäytetyölle. Sainkin häneltä heti vastauksen ja otin yhteyttä MLL:ään. Opinnäytetyöni aiheeksi tuli toteuttaa tutkimus Lasten ryhmään osallistuvien lasten mielipiteistä ryhmätoiminnasta. Aloitin työn tekemisen vuoden 2020 alussa, ehdin kirjoittaa aiheesta teoriaa ja osallistua kahdessa kaupungissa Lasten ryhmän toimintaan. Keväällä 2020 koronavirusepidemian takia ryhmätoiminta keskeytettiin ja toiveissa oli, että toiminta jatkuisi syksyllä uudestaan. Syyskuussa tuli tieto, etteivät varhaiskasvatuksen Lasten ryhmät voi jatkaa toimintaansa koronasta johtuvista syistä.

Minun piti siis vaihtaa opinnäytetyöni aihe, koska en ollut päässyt haastattelemaan lapsia tutkimustani varten. Lokakuussa 2020 vaihdoin aiheeni tähän tekemääni tutkimukseen. Pystyin käyttämään osan jo tehdystä teoriaosuudesta ja lisäsin siihen vapaaehtoistyöhön liittyvää teoriaa.

Aiheen vaihdon jälkeen motivaatio opinnäytetyön tekemiseen piti löytää uudestaan. Tutkimuksen toteutus tapahtui nopealla aikataululla. Sain onneksi järjestettyä haastattelut nopeasti ja pääsin tekemään tutkimuksen tulokset ja yhteenvedon. Tutkimuksen aineiston keräsin haastatteleamalla vapaaehtoistyöntekijöitä. Valitsin haastattelumuodon, koska ajattelin sen olevan tilanteessani nopeampi vaihtoehto kuin tehdä kysely ja lähettää se vapaaehtoisille, jolloin vastausaika olisi pidempi. Mielestäni sain haastatteleamalla hyvin tutkimusainestoa, vaikka haastateltavia oli neljä. Vapaaehtoisten haastattelut onnistuivat hyvin ja joustavasti, onneksi videopuhelut ovat nykyään mahdollisia.

Tutkimukseen osallistuneiden määrä oli odotettua pienempi, mutta näinkin pienellä otannalla sai mielestäni selkeän ja luotettavan kuvan vapaaehtoisten kokemuksista perhesatamatoiminnassa.

Jos haastateltavia olisi ollut enemmän, heidän joukossaan olisi saattanut olla sellaisia vapaaehtoisia, joilla olisi ollut useampien vuosien kokemus toiminnasta sekä enemmän perheitä, joiden kanssa olisi työskennellyt. En usko, että se olisi kuitenkaan vaikuttanut kovinkaan paljon lopputulokseen, koska yhdenkin perheen kanssa työskennellessä voi saada hyvin paljon erilaisia kokemuksia eroauttamistyöstä.

Tein opinnäytetyön yksin, joka aluksi tuntui hyvältä ajatukselta. Voisinhan tehdä työn oman aikataulun mukaisesti. Jälkeen päin ajateltuna työ olisi varmasti ollut nopeammin valmis, jos olisin tehnyt sen jonkun kanssa. Opinnäytetyötä tehdessä olen oppinut, kuinka tärkeää motivaatio ja sen ylläpitäminen ovat tällaisen työn tekemisessä. Minun olisi pitänyt tehdä itselleni tiukempi aikataulu työn tekemisen kanssa, jolloin olisin pysynyt aikataulussa paremmin. Opinnäytetyöstä on varmasti hyötyä tulevaisuudessa työelämässä, ymmärrän paremmin eron vaikutuksia lapseen. Uskon tästä olevan hyötyä ainakin varhaiskasvatuksessa työskentelyyn. Mielestäni työ vastasi tutkimuskysymyksiä ja olen itse tyytyväinen lopputulokseen.

LÄHTEET

Info Finland. 2021. Elämä Suomessa. Lapset avioerossa. WWW-dokumentti. Päivitetty 8.1.2021. Saatavissa: <https://www.infofinland.fi/fi/elama-suomessa/perhe/avioero/lapset-avioerossa>[viitattu 14.1.2021].

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2010. Tutki ja kirjoita. 15-16 painos. Helsinki: Tammi, 23-208.

Juusola, M. 2008. Kahden kodin kansalainen. Helsinki: Lasten Keskus, 10-11.

Kananen, J. 2014. Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä: Miten kirjoitan kvalitatiivisen opinnäytetyön vaihe vaiheelta. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 176, 18-154.

Kananen, J. 2015. Opinnäytetyön kirjoittajan opas: Näin kirjoitan opinnäytetyön tai pro gradun alusta loppuun. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 202, 70-71.

Kansalaisareena s.a. Vapaaehtoistoiminnan määritelmä. WWW- dokumentti. Saatavissa: <https://kansalaisareena.fi/vapaaehtoiselle/vapaaehtoistoiminnan-maaritelma/>[viitattu 7.1.2021].

Kiianmaa, K. 2008. Hyvä ero uusi elämä. Miten lapsille käy. 1. painos. Porvoo: WS Bookwell Oy, 95.

Kouvolan Perhesatamat – lapsen ja hänestä erossa asuvan vanhemman tapaamisiin s.a. Mannerheimin Lastensuojeluliiton Kaakkois-Suomen piiri. Esite.

Lakisääteiset tapaamispalvelut vs. Perhesatamat s.a. Mannerheimin Lastensuojeluliitto Kaakkois-Suomen piiri. Esite.

Mannerheimin Lastensuojeluliitto s.a. Tutustu Mml:n historiaan. WWW- dokumentti. Saatavissa: <https://www.mml.fi/historia/>[viitattu 4.11.2020].

Mannerheimin Lastensuojeluliitto. 2020a. Historia. WWW- dokumentti. Päivitetty 23.1.2020. Saatavissa: <https://www.mml.fi/tietoa-mllsta/historia/>[viitattu 27.1.2020].

Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2020b. Organisaatio. WWW-dokumentti. Päivitetty 31.1.2020. Saatavissa: [https://www.mll.fi/tietoa-mllsta/organisaatio/\[viitattu](https://www.mll.fi/tietoa-mllsta/organisaatio/[viitattu) 28.1. 2020].

Paikallisyhdistykset s.a. Mannerheimin Lastensuojeluliitto. Kaakkois-Suomen piiri. WWW-dokumentti. Saatavissa: [https://kaakkois-suomenpiiri.mll.fi/tietoa-meista/paikallisyhdistykset/\[viitattu](https://kaakkois-suomenpiiri.mll.fi/tietoa-meista/paikallisyhdistykset/[viitattu) 28.1.2020].

Pruuki, H. 2017. Hyvä ero lapsen ja nuoren näkökulmasta. Teoksessa: Pruuki, H. & Sinkkonen, J. Lapsi ja ero – eväitä eteenpäin. Helsinki: Kirjapaja Oy, 67-83.

Pruuki, H & Sinkkonen, J. 2017. Aluksi. Teoksessa: Pruuki, H & Sinkkonen, J. 2017. Lapsi ja ero – eväitä eteenpäin. Helsinki: Kirjapaja Oy, 8-9.

Päämäärät ja toimintaperiaatteet s.a. Mannerheimin Lastensuojeluliitto. Kaakkois-Suomen piiri. WWW- dokumentti. Saatavissa: [https://kaakkois-suomenpiiri.mll.fi/tietoa-meista/paamaarat-ja-toimintaperiaatteet/\[viitattu](https://kaakkois-suomenpiiri.mll.fi/tietoa-meista/paamaarat-ja-toimintaperiaatteet/[viitattu) 28.1.2020.]

Rangell, S. 2015. Eron jälkeistä vanhemmuutta tukemassa - Vapaehtoistyöntekijöiden kokemuksia perhetapaamistoinnasta. Pro gradu - tutkielma. Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö. Sosiaalityö. Tampereen yliopisto. WWW- dokumentti. Saatavissa: [https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/97244/GRADU-1433241321.pdf?sequence=1&isAllowed=y\[viitattu](https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/97244/GRADU-1433241321.pdf?sequence=1&isAllowed=y[viitattu) 7.1.2021].

Ruusuvuori, J & Tiittula, L. 2005. Tutkimushaastattelu ja vuorovaikutus. Teoksessa: Ruusuvuori, J & Tiittula, L. (toim.) Haastattelu, tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Tampere: Vastapaino, 22.

Sinkkonen, J. 2017. Erilaiset liitot, erilaiset erot. Teoksessa: Pruuki, H. & Sinkkonen, J. Lapsi ja ero – eväitä eteenpäin. Helsinki: Kirjapaja Oy, 13-27.

Sinkkonen, J & Korhonen, L. 2016. Osa III Lasten tavallisia pulmia. Teoksessa: Sinkkonen, J & Korhonen, L. 2016. Pulassa lapsen kanssa. Helsinki: Duodecim Oy, 260-261.

Smart, C, Neale, B & Wade, A. 2001. The Changing Experience of Childhood. Families and Divorce. Cambridge: Polity Press. 42-65.

STM. 2018. Lapsen arki eron jälkeen. Suunnitelma vanhempien yhteistyöstä. Osa 1: Tietoa vanhemmille. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://stm.fi/documents/1271139/4816712/Vanhemmuussuunnitelma+osa+1+Tietoa+vanhemmille>[viitattu 7.1. 2021].

Tilastokeskus 2019. Siviilisäädyn muutokset. Solmittujen avioliittojen määrä väheni huomattavasti. WWW- dokumentti. Päivitetty. 25.7.2019. Saatavissa: https://www.stat.fi/til/ssaaty/2018/ssaaty_2018_2019-06-18_tie_001_fi.html[viitattu 29.1.2020.]

Tuomi, J & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi, 90-111.

Valtionvarainministeriö 2015. Vapaaehtoistyön määritelmä. Valtionvarainministeriön raportti- 39/2015. WWW-dokumentti. Päivitetty.10.2015. Saatavissa: <https://oikeusministerio.fi/documents/1410853/4735113/Vapaaehtoisty%C3%B6%2C+talkooty%C3%B6%2C+naapurisy%C3%B6+-+kaikki+k%C3%A4y+%281%29.pdf/df24753d-3445-458b-8970-fc30de6bd3a3/Vapaaehtoisty%C3%B6%2C+talkooty%C3%B6%2C+naapurisy%C3%B6+-+kaikki+k%C3%A4y+%281%29.pdf>[viitattu 10.10.2020].

Väestöliitto 2020. Suojaavat tekijät. WWW-dokumentti. Päivitetty 30.11.2020. Saatavissa: https://www.vaestoliitto.fi/vanhemmuus/tietoa_vanhemmille/pienten_lasten_vanhemat/lapset_ja_ero/suojaavat_tekijat/[viitattu 9.1. 2020].

Yeung, A. 2005a. Tutkimustyökaluja vapaaehtoismotivaation mysteeriin. Teoksessa: Nylund, M. & Yeung, A. (toim.) Vapaaehtoistoiminta: anti, arvot ja osallisuus. Tampere: Vastapaino, 83-84.

Yeung, A. 2005b. Vapaaehtoistoiminnan timantti. Miten mallintaa motivaatiota? Teoksessa: Nylund, M. & Yeung, A. (toim.) Vapaaehtoistoiminta: anti, arvot ja osallisuus. Tampere: Vastapaino, 105-120.

Teemahaastattelun runko

OMAT MOTIIVIT JA KOKEMUKSET

Mikä sai sinut lähtemään toimintaan mukaan / omat motiivit?

Kuinka kauan olet ollut mukana toiminnassa?

Mistä sait tietoa toiminnasta?

Onko sinulla omaa kokemusta erosta lapsiperheessä, saatko toiminnasta vertaistukea?

Oletko tehnyt aikaisemmin vapaaehtoistyötä? eroaako eroauttaminen siitä jotenkin?

Miten/millaisena olet kokenut vapaaehtoisena toimimisen eroauttamisessa?

Oletko hyötynyt työstä omassa elämässäsi? Oletko saanut uusia oivalluksia tai hyödyllisiä kokemuksia työstä omaan elämään hyödynnettäväksi?

Miten koet perheiden suhtautuvan sinuun toiminnassa?

Minkälainen on oma roolisi toiminnassa? Seuraatko sivusta vai oletko toiminnassa mukana? Vaikuttaako eri perhe rooliisi?

Onko kohdallesi sattunut vaikeita tilanteita? Miten tilanteet on ratkaistu?

Onko toiminnassa ollut jotakin mistä et ole pitänyt?

Kuinka paljon vapaaehtoisena toiminen vie aikaasi?

KOULUTUS, TUKI JA SEN MERKITYS

Minkälainen koulutus toimintaan on ollut?

Onko koulutus ollut mielestäsi riittävä? Mitä olisit kaivannut lisää?

Koitko olevasi koulutuksen jälkeen valmis toimintaan?

Minkälainen tunne koulutuksesta jäi? Oliko koulutus ammatillista, jäikö olo, että osaat asiat?

Oletko saanut mielestäsi koordinaattoreilta tarpeeksi tukea?

Kaipaisitko koulutuksen jälkeen koulutuksen päivittämistä? Onko sitä järjestetty?

Oletko saanut toisilta vapaaehtoisilta vertaistukea toiminnan tueksi?

Vastaako toimintaan osallistuminen omia odotuksiasi?

Onko sinulla jotakin parannusehdotuksia toimintaan? Voisiko jotakin tehdä mielestäsi jotenkin eri tavalla?